

Prima instanță: Judecătoria Chișinău (sediul Buiucani), (jud. D. Dulghieru)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. M. Anton, V. Cotorobai, Iu. Cotruță)

DECIZIE

19 februarie 2020

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios
administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Iurie Bejenaru
Dumitru Mardari
Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de Zemșman Alexandru,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către de
Iahimovici Nina împotriva lui Zemșman Alexandru cu privire la încasarea datoriei
și a dobânzii de întârziere,

împotriva deciziei din 26 septembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin
care a fost respins apelul declarat de Zemșman Alexandru și menținută hotărârea
din 19 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani),

c o n s t a t ă :

La 06 mai 2015, Iahimovici Nina s-a adresat în instanță cu o cerere de
chemare în judecată, prin care a solicitat încasarea din contul lui Zemșman
Alexandru a datoriei în sumă de 110 000 de Euro, a dobânzii de întârziere pentru
perioada 17 mai 2013 – 28 aprilie 2016 în mărime de 59 704 de Euro și
compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 16 noiembrie 2012, a încheiat cu
Zemșman Alexandru un contract de împrumut, în temeiul căruia i-a transmis
mijloace bănești în mărime de 110 000 de Euro fără dobândă, pe un termen de 6
luni.

Reclamanta a menționat că Zemșman Alexandru, contrar obligațiilor asumate,
nu a restituit împrumutul contractat nici la scadența obligației de restituire și nici
ulterior acestui termen, motiv pentru care, la 27 ianuarie 2014 a expediat o
reclamație prin care i-a solicitat restituirea împrumutului în mărimea contractată în

termen de 7 zile din momentul recepționării acesteia.

Deși la 28 ianuarie 2014 reclamația a fost recepționată de către pârât, obligația asumată de rambursare a împrumutului nu a fost executată, motiv pentru care reclamanta a considerat întemeiat, la rând cu încasarea datoriei de bază, în circumstanțele punerii pârâtului în întârziere, de a pretinde încasarea și a dobânzii de întârziere în ordinea prevăzută de art. art. 585, 619 alin.(2) ale Codului civil, în mărime de 9% pentru perioada de 17 mai 2013 - 28 aprilie 2016, ce constituie suma de 59 704 de Euro.

Prin hotărârea din 19 decembrie 2018 a Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) acțiunea a fost admisă parțial.

A fost încasată din contul lui Zemșman Alexandru, în beneficiul Ninei Iahimovici, datoria în mărime de 110 000 de Euro și dobânda de întârziere în sumă de 46 148,77 de Euro, convertiți în valută națională la data executării hotărârii.

În rest, acțiunea depusă de Iahimovici Nina împotriva lui Zemșman Alexandru a fost respinsă.

A fost încasat din contul lui Zemșman Alexandru în beneficiul Iahimovici Nina cheltuielile de plată a taxei de stat în mărime de 25 000 de lei.

Prin decizia din 26 septembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Zemșman Alexandru și menținută hotărârea din 19 decembrie 2018 a Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani).

Pentru a decide astfel, instanțele ierarhic inferioare au reținut că, între părți, în baza unui contract sinalagmatic, a avut loc un raport obligațional, în care fiecare din părți avea obligații reciproce. Astfel, Iahimovici Nina și-a executat cu bunăcredință obligațiile, fapt confirmat prin probatoriul prezentat de părți și administrat de instanță, iar pârâtul a acumulat o datorie ce urmează a fi încasată în beneficiul reclamantei.

Cu referire la caracterul simulat al contractului, invocat de Zemșman Alexandru, instanțele au menționat că, deși potrivit art. 217 al Codului civil, nulitatea absolută a actului juridic poate fi invocată de orice persoană care are un interes născut și actual, instanța de judecată o invocă din oficiu, astfel încât nulitatea absolută este sancțiunea pentru nerespectarea normei, ce ocrotește un interes general, este firesc să se acorde unui cerc cât mai larg de persoane și organe de stat posibilitatea aplicării acestei sancțiuni, nulitatea pe motivul simulației invocat de Zemșman Alexandru presupune, totuși, existența unui act juridic secret, care este valabil în condițiile în care întrunește condițiile stabilite pentru un astfel de act juridic. În circumstanțele date nulitatea invocată de pârât a actului juridic vizat nu poate fi invocată de instanță din oficiu în lipsa unei contestații corespunzătoare înaintate de Zemșman Alexandru.

La 25 octombrie 2019, Zemșman Alexandru a declarat recurs împotriva deciziei din 26 septembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a

acțiunii.

În motivarea recursului a indicat că instanța de apel la emiterea deciziei nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, a apreciat în mod arbitrar probele prezentate precum și a săvârșit alte încălcări care au dus la soluționarea greșită a cauzei.

La 14 ianuarie 2020, Iahimovici Nina, reprezentată de avocatul Coptu Sergiu, a depus o referință la recursul declarat de către Zemșman Alexandru, solicitând considerarea acestuia ca fiind inadmisibil.

Prin încheierea din 11 decembrie 2019 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de către Zemșman Alexandru a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 26 septembrie 2019, expediată părților la 04 noiembrie 2019 (vol. II, f.d. 83), fără a se cunoaște cu certitudine data recepționării acesteia de către părți, astfel recursul declarat la 25 octombrie 2019 a fost depus cu respectarea termenului indicat la art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă.

În corespundere cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În plus, recurenta și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (*mutatis mutandis*, cauza Auza Vilho Eskelinen și alții vs. Finlanda, hotărârea din 19 aprilie 2007, § 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 ale deciziei Curții Constituționale nr. 95 din 19 decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 al Codului de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de Zemșman Alexandru întemeiat și care urmează a fi admis, casată decizia recurată cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) al Codului de procedură civilă,

instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Pe parcursul examinării cauzei în fazele procesuale anterioare s-a constatat cu certitudine că, temei pentru intentarea prezentei acțiuni a constituit o recipisă semnată de părți la 16 noiembrie 2012, în temeiul căruia reclamanta Iahimovici Nina a pretins că i-a transmis lui Zemșman Alexandru mijloace bănești în mărime de 110 000 de Euro fără dobândă, pe un termen de 6 luni, însă ultimul contrar obligațiilor contractuale nu a restituit împrumutul.

Pentru a se opune pretențiilor reclamantei Iahimovici Nina, recurentul-pârât Zemșman Alexandru a invocat nulitatea recipisei din 16 noiembrie 2012 și a prezentat în susținerea celor menționate probele care în viziunea lui sunt pertinente. În calitate de temei juridic al nulității invocate a fost invocate prevederile art. 221 al Codului civil, potrivit căruia, actele juridice încheiate fără intenția de a produce efecte juridice (actul juridic fictiv) sau cu intenția de a ascunde un alt act juridic (actul juridic simulat) sunt nule.

Colegiul lărgit, reținând caracterul absolut al nulității invocate de către Zemșman Alexandru, evidențiază că potrivit prevederilor art. 217 alin. (1) al Codului civil (în redacția în vigoare la data relevantă speței), nulitatea absolută a actului juridic poate fi invocată de orice persoană care are un interes născut și actual. Instanța de judecată o invocă din oficiu.

Așadar, instanța de recurs pentru a elucida aspectele abordate, va raporta circumstanțele prezentate la criticile invocate de recurentul Zemșman Alexandru și va trebui să se asigure că, în cazul de față Curtea de Apel Chișinău, a îndeplinit condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului (a se vedea, *în contrast*, Lebedinschi vs. Moldova, hotărârea din 16 iunie 2015, § 31, 35 – 36; cauza Nichifor vs. Moldova, hotărârea din 20 septembrie 2016, § 29 – 31).

Potrivit art. 373 alin. (5) al Codului de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel, iar conform prevederilor art. 390 alin. (1) lit. e), f) al aceleiași legi, decizia instanței de apel trebuie să conțină: motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă; concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

În cadrul dreptului la un proces echitabil se analizează dreptul oricărei părți în cadrul unei proceduri judiciare de a prezenta instanței observațiile, argumentele și mijloacele sale de probă, coroborat cu dreptul fiecărei părți ca aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv. Cu privire la aceste aspecte, obligația instanței de motivare a deciziilor sale este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea lor.

Conform jurisprudenței CEDO, noțiunea de proces echitabil presupune ca o

instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea sa să fi examinat totuși în mod real problemele esențiale care i-au fost supuse, și nu doar să reia pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (cauza Helle vs Finlanda, hotărârea din 19 decembrie 1997). Deși articolul 6 § 1 din Convenție nu obligă instanțele de judecată să ofere răspunsuri detaliate la toate argumentele invocate, totuși din hotărâre trebuie să reiasă clar că elementele esențiale ale cauzei au fost examinate (cauza Taxquet vs. Belgia [MC], nr. 926/05, § 91, CEDO 2010).

În pofida acestor fapte, instanța de apel la pronunțarea asupra argumentelor din apelul depus de Zemșman Alexandru, urma în conformitate cu prevederile legii să se dedice unei analize efective a temeiurilor, argumentelor și propunerilor de probatoriu, fără a prestabili relevanța acestora.

În cazul de față, instanța de apel a evitat să examineze observațiile recurentului referitoare la nulitatea recipisei, chiar și în lipsa unei acțiuni reconvenționale, or nulitatea absolută poate fi invocată din oficiu, însușind de fapt textul hotărârii primei instanțe și rezumându-și soluția la simplul fapt că hotărârea contestată este destul de motivată și nu este necesară o verificare suplimentară.

Totodată, instanța de apel absolut eronat a considerat nedeterminant argumentul lui Zemșman Alexandru referitor la cauza penală pornită pe numele lui și în legătură cu faptele discutate în prezenta cauză, în raport cu celelalte argumente invocate de ultimul, concluzionând greșit că nu a fost prezentată vreo sentință irevocabilă vis-a-vis de învinuirea adusă. Or, în acest sens la etapa examinării cauzei în prima instanță a fost prezentată ordonanța procurorului în Procuratura mun. Chișinău, oficiul Centru din 31 august 2018, potrivit căreia a fost dispusă scoaterea lui Zemșman Alexandru de sub urmărirea penală pe motivul lipsei în acțiunile lui a elementelor infracțiunii cu clasarea procesului penal.

Colegiul lărgit atestă că temeiul încetării/clasării urmăririi penale pe temeiul prevăzut la art. 275 pct. 3) al Codului de procedură penală este temei de reabilitare, iar ordonanța respectivă în temeiul prevederilor art. 286 al aceleiași legi este actul de finalizare a oricăror acțiuni într-o cauză penală, și respectiv, are putere de sentință în sensul art. 123 al Codului de procedură civilă.

Așadar, prin lipsa examinării temeiniciei argumentelor invocate mai sus, se constată că instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv în această parte. Or, prin prisma principiului contradictorialității și egalității în arme, instanța de apel era obligată să asigure un echilibru just a intereselor ambelor părți implicate în proces. În esență, motivarea Curții de Apel Chișinău l-a pus într-o situație de dezavantaj Zemșman Alexandru față de adversarul său (a se vedea cauza Donadze vs. Georgia, hotărârea din 7 martie 2006, § 35 – 36).

Constatând toate cele relatate supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, conturează o opinie tendențioasă a instanței de apel de reținere și însușire a motivării din hotărârea primei instanțe, a argumentelor reclamantei Iahimovici Nina, fără a da o apreciere tuturor probelor în

ansamblu, fără a răspunde la toate temeiurile invocate de apelant, ignorând nemotivat unele afirmații și situații certe sau cel puțin nemotivând prevalarea unor circumstanțe, pe care s-a bazat soluția emisă, asupra celorlalte probe existente la dosar.

În atare situație, instanța de recurs apreciază că lui Zemșman Alexandru nu i-a fost asigurat dreptul de acces la o instanță și dreptul de a fi auzit combinat cu dreptul la un recurs efectiv. De fapt, în cazul când există suspiciuni privind încălcarea echității procedurii din perspectiva art. 6 §1 din CEDO, rezultă că recurenta nu a reușit să pună în discuție în fața instanțelor toate observațiile și raționamentele pe care le considera necesare în vederea apărării punctului ei de vedere (cauza Blücher vs. Republica Cehă, hotărârea din 11 ianuarie 2005, cauza Carmel Saliba vs. Malta, hotărârea din 29 noiembrie 2016, § 65).

În acest sens, Colegiul largit reamintește că în jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că dreptul de a fi auzit în combinație cu dreptul la un recurs efectiv sunt în primul rând chestiuni de reglementare în dreptul intern și este în principiu, competența instanțelor să evalueze motivele de admisibilitate a unei cereri de acest tip (cauza Doorson vs. Olanda, hotărârea din 26 martie 1996).

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a stabili că erorile judiciare analizate în speță sunt esențiale și nu pot fi corectate în această fază. Or judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de art. 432 alin. (1) al Codului de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural.

În acest caz, art. 442 al Codului de procedură civilă prevede că în ordine de recurs nu pot fi administrate probe noi, ceea ce consolidează poziția susmenționată. Așadar, omisiunea instanței de apel de a aprecia toate probele în ansamblu, precum și de a constata relevanța argumentelor apelantului-recurent conduce inevitabil la încălcarea garanțiilor unui proces echitabil, din moment ce observațiile lui Zemșman Alexandru, într-un mod efectiv, nu au fost analizate.

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în cerere și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate în recursurile formulate.

Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz și relevanța lor va putea fi supusă unei aprecieri juridice la o nouă rejudecare a cauzei (a se vedea, *printre alte autorități*, cauzele Kamil Uzun vs. Turcia, hotărâre din 10 mai 2007, § 64; Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs. România (Marea Cameră), din 17 iulie 2014, § 156).

Astfel, din considerentele arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ largit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursurile declarate, de a casa decizia din 26 septembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău, iar reținând că erorile procedurale admise nu pot fi corectate de instanța

de recurs, cauza urmează a fi remisă la rejudecare, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța urmează să examineze speța în întregime în cadrul unor proceduri noi, în vederea respectării dreptului părților la un proces echitabil, în special, în partea aprecierii juridice a observațiilor lăsate fără răspuns (a se vedea, *spre exemplu* impactul considerentelor instanței de recurs la o nouă reexaminare, cauzele Victor Harovschi vs. Moldova, hotărâre din 18 noiembrie 2008; Dimitar Yordanov vs. Bulgaria, hotărâre din 6 septembrie 2018, § 52 - 53).

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Zemșman Alexandru.

Se casează decizia din 26 septembrie 2019 a Curții de Apel Chișinău emisă în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iahimovici Nina împotriva lui Zemșman Alexandru cu privire la încasarea datoriei și a dobânzii de întârziere și se remite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Galina Stratulat

Iurie Bejenaru

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu